

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KEMALETTİN TUĞCU’NUN HİKÂYELERİNDE YER ALAN DEĞERLERE YÖNELİK ALIMLAMALARININ İNCELENMESİ¹

Celal NAVRUZ* - Erdal AKPINAR**

Öz

Bu araştırmada, Kemalettin Tuğcu’nun hikâyeleri edebiyat temelli öğrenme kapsamında alımlama estetiği bakımından incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın amacı çocuk edebiyatının önemli isimlerinden olan Kemalettin Tuğcu’nun hikâyelerinde yer alan değerlerin öğrenciler tarafından alımlanmasının incelenmesi ve çocuk edebiyatı unsurlarından olan hikâyelerin değerler eğitimindeki etkinliğini tespit etmektir. Araştırma nitel bir modelde yapılandırılmış olup, çalışma kapsamında olgubilim (fenomenoloji) yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin alımlamalarını incelemek amacıyla hazırlanan yazılı alımlama sorularının bulunduğu açık uçlu anket formu veri toplama aracı olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada, öğrencilerin Kemalettin Tuğcu’nun hikâyelerinde yer alan değerleri nasıl alımladıkları incelenmiş; elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencilerin hikâyelerde birçok değeri alımladıkları, alımlama estetiği kuramı çerçevesinde hikâye okumanın çok yönlü bir süreç olduğu ve her okurun kendi zihin dünyası doğrultusunda anlam üretebildiği sonucuna ulaşılmıştır. Değerler eğitimi açısından Kemalettin Tuğcu, kitapları ile çocukların iyi bireyler olarak hayata hazırlanmalarını hedeflemiştir. Yazarın birçok hikâyesinde sevgi, yardımlaşma, tutumluluk, merhamet, misafirperverlik, sabır, çalışarak kazanma gibi değerleri yoğun olarak işlediği görülmektedir. Bununla beraber yazarın bazı hikâyelerinde yer alan yoksulluk, şiddet ve ölüm gibi başlıkların çocukların psikolojik yapıları üzerinde olumsuz etkiler oluşturacağı da düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarının sosyal bilgiler eğitimcilerine ve değerler eğitimi alanında yöntem geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ülkemizde alımlama estetiği kuramının tanıtılması ve bu araştırmaya benzer araştırmalar yapılarak sonuçlarının paylaşılması, günümüzde öğrencilerin özellikle okuma alışkanlığının körelmesi problemine çözüm bulma, sosyal medyanın olumsuz etkileri ile başa çıkma ve teknoloji bağımlılığının çocuklar üzerindeki baskısını azaltmak amacıyla önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alımlama estetiği, Edebiyat temelli öğrenme, Değerler eğitimi, Kemalettin Tuğcu.

The Analysis of Middle School Students Receptions of the Values in Kemalettin Tugcu’s Stories

Abstract

In this research Kemalettin Tugcu’s stories were tried to be examined in terms of reception aesthetics within the scope of literature-based learning. The aim of the study is to examine the perception of the values in the stories of Kemalettin Tugcu, one of the important names of children’s literature, and to determine the effectiveness of the stories involved the elements of children’s literature in values education. The research is structured in a qualitative model and the method of phenomenology was used within the scope of the study. In the study, the open-ended questionnaire form, which contains written theoretical questions of reception prepared to examine the acquisitions of the students, was determined as a data collection tool. In this study, how the students acquire the values in the stories of Kemalettin Tugcu were examined; In accordance with the findings obtained, it was concluded that the students comprehend many values in the stories, that reading stories within the framework of the theory of reception aesthetics a multifaceted process and each reader can produce meaning with their own mental world. In terms of values education, Kemalettin Tugcu aims to prepare children as good individuals for life with his books. In many stories of the author, it is seen that he intensively deals with values such as love, cooperation, frugality, mercy, hospitality, patience and earning by working. In addition, it is also thought that topics such as poverty, violence and death in some of the author’s stories will have negative effects on the psychological

¹ Bu makale birinci yazar olan Celal NAVRUZ’un, Kemalettin Tuğcu’nun hikâyelerinde yer alan değerlerin alımlama estetiği kuramına göre incelenmesi adlı Doktora Tezinden üretilmiştir.

* Dr., Üzümlü İmam Hatip Ortaokulu, Üzümlü, Erzincan Türkiye, celal-nevruz@hotmail.com, <https://orcid.org/0009-0009-8539-0426>

** Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, eakpinar@erzincan.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5281-9785>

structures of children. It is thought that the research results will contribute to social studies educators and method development studies in the field of values education. Introducing the theory of reception aesthetics in our country and conducting similar research and sharing the results are important, especially in order to reduce the pressure of technology addiction on children.

Keywords: Reception aesthetics, Literatüre based learning, Values education, Kemalettin Tuğcu.

1. Giriş

Doğdukları andan itibaren bireylerin içinde bulundukları sosyal ve kültürel çevrelerine uyum sağlamalarına yardımcı olan değerler topluma mal olmuş düşünce ve davranış kalıplarıdır. Değerler insanların davranış tarzına genel olarak yön veren ilkeler olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla değerler bireylerin karşılaştığı herhangi bir olay, durum, kişi ve varlık karşısında ortaya koydukları duyarlılıktır (Gutek, 2014, s. 14). Toplum hayatını düzenleyen ve şekillendiren temel unsurlar olan yazılı hukuk kurallarının yanında bir arada yaşamının gerektirdiği davranış şekli ve uyulması gereken kurallar olan değerler yazılı olmayan hukuk kuralları gibidir. Değer, toplumun genelinin sahip olduğu bir davranış kalıbı olduğundan bireylerin hayatını güvence altına alır ve kolaylaştırır. Olaylar karşısında gösterilen davranışın tatmin etme durumu, bireylerin sahip olduğu değerlerin bilincinde olma düzeyi ile ilişkilendirilmektedir (Ilgar, 1996, s. 27).

Değer öğretilir, öğrenilebilir, paylaşılabılır, insana özgüdür, bireyin birbiriyle bağlantılı duygu, düşünce ve davranışlarıyla ilgilidir. Hem toplumu hem bireyi kuşatan değer, Türk Dil Kurumu (2009) tarafından “*Bir şeyin değdiği kıymet, karşılık, bir şeyin önemini belirlemede kullanılan soyut ölçü; bir ulusun sahip olduğu bilimsel, ekonomik, sosyal ve kültürel değerlerini içeren maddi ve manevi öğelerin tümü*” şeklinde ifade edilmiştir. Güngör tarafından değer “*Bir şeyin arzu edilebilir ya da edilemez olduğu hakkındaki inançtır.*” (Güngör, 2000, s. 54) şeklinde yapılmış ve tanımda arzu kavramı üzerinde durulmuştur. Schwartz ve Bilsky değerlerin kişiden kişiye ve toplumdaki topluma değişebilen özellikte olduğuna dikkat çekmekle beraber, bireylerin üyesi olduğu topluma sağlıklı bir şekilde uyum sağlamalarında önemli rol oynadığını belirtmişlerdir (Schwartz & Bilsky, 1987, s. 554). Değerler geleceğe aktarılacak olan, olayları yorumlamada olumlu veya olumsuz etkisi olan, kişilik gelişimini ve kültürü etkileyen temel kavramlardan biridir (Baz-Bolluk & Gülerer, 2023, s. 224). Değerler insanın varlığını değerlendirme ve anlamlandırma uğraşı sonucu ortaya çıkıp zaman içinde bireylere ve topluma mal olan toplumun ortak mirasına dönüşen öğelerdir (Kaymakcan & Meydan, 2014, s. 55). Aynı şekilde Aydın da bir faaliyete, varlığa veya nesneye birey ya da toplum tarafından yüklenen üstünlük veya önem şeklinde tanımladığı değer kavramının bireysel ve toplumsal yönüne dikkat çekmiştir (Aydın, 2010, s. 17). Felsefe, tarih, psikoloji, sosyoloji başta olmak üzere birçok bilim alanı ile ilişkili olduğu ve farklı disiplinlerden kuramcılarının değer kavramını kendi alanları ile ilişkilendirerek tanımlamaya çalıştıkları için değerlerin tanımı ile ilgili kesin bir ittifak bulunmamaktadır (Ulusoy & Arslan, 2014).

Kuçuradi değerlerin insanın bütün aktivitelerinin toplamı olduğunu belirterek değeri insanların kendi yargılarından çok başkalarının yargı güçleriyle oluşturdukları ve “iyi” ya da “kötü” damgası vurdukları “hazır yargılar bütünü” olarak tanımlar (Kuçuradi, 1967, s.17). Genel olarak insanlarda “iyi” damgasını taşıyan her şeyi iyi sayma, kendi yargı gücünden üstün görme ve öğretme eğilimi vardır. Bu türden görüşler ise psikolojik temelden yoksun olduğu için insan yaşantısına aykırıdır. Bu aykırılığı görünür kılmak için şu soruların araştırılması gerekir: İnsan iyi-kötü değer yargılarını hangi şartlarda oluşturdu? İnsanın kalıplaşmış yargılardan uzak olarak kendi mânalandırdığı değerleri nelerdir ve bu değerler onun gelişmesini engelledi mi yoksa destekledi mi? Acaba değerler hayatın yoksullaşmasının, sıkıntılı bir durumun belirtisi mi? Yoksa değer yargıları hayatın doluluğunu, gücünü ve geleceği mi barındırıyor içerisinde? “Değer etiği”nin kurucusu Max Scheler ile benzer şekilde Nietzsche değeri bir çağın değer yargıları ve “iyidir-kötüdür” denilen şeylerin tablosu olarak ifade eder. Üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri de değer yargılarının, şeylere “iyi” veya “kötü” denilmesinin, bunun

sonucu olarak da yapılması ve yapılmaması gerekenlerin, kişiden kişiye, değer tablolarının ise çağdan çağa değişmesidir. Değişen, değerler ve değer taşıyan şeyler değil, onlara yüklenen önem ve mânanın göreceli, kültürel ve zamansal olmasıdır (Kuçuradi, 1967, s. 27).

Belli bir dönemde benimsenen ve doğru olarak kabul gören insan anlayışı ile şekil alan “iyi” olma standartlarının, temel ve doğru birtakım değerleri çocukların kazanmaları, son yıllarda okullarda üzerinde durulan “değerler eğitimi”nin çıkış noktasını oluşturmaktadır (Hökelekli, 2010). Değerler gelecekte bireylerin kişiliğini, davranışlarını, bakış açısını hatta hayatını belirleyecek etkenler olduğu için kişilerin toplumda kabul gören değerlerin farkına varmaları benimsemeleri ve davranış haline getirmeleri gerekir. Yaşam boyu devam eden bu sürece “değerler eğitimi” denilmektedir (Yaman, 2016, s. 28). Değerler eğitimine kapsamlı bir şekilde ilk olarak 2005 yılında 4, 5, 6, ve 7. sınıf seviyesinde hazırlanan Sosyal Bilgiler Ders Programında yer verilmiştir. Daha sonra diğer branşların öğretim programlarında değerlere dolaylı olarak yer verilmiş ve değerlerin öğretim yöntemleri daha da pekiştirilmiştir (Eryılmaz-Ballı & Gutek, 2014; Kartal, 2020). Kökeni oldukça eski dönemlere dayanan değerler eğitimi kavramı çeşitli dönemlerde toplumsal, kültürel, dini, bireysel ve ideolojik yönleriyle öne çıkarak değişim göstermiştir. Eğitim programlarının ülkemizdeki tarihi süreci değerler eğitimi bağlamında incelendiğinde değerlerden muaf bir eğitim politikasının olmadığı ve değerler eğitiminin eğitim programlarında somut bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Değerlerin eğitim programlarının temelini oluşturması ve gelecek nesillerin eğitiminde her alanda değerlerden faydalanılması toplumun eğitim anlayışı ve toplumda eğitimin nasıl görüldüğü ile yakından ilgilidir (Mızıkacı, 2015).

Değerler eğitimi bütüncül bir yaklaşımla ele alınacak olunursa içerisine; öğretmen, okul, eğitim programı, basılı materyaller, toplum, aile ve öğrenci de dâhil edilebilir. Kısaca özetlemek gerekirse; değerler eğitimi insanların duygu, düşünce ve davranışlarının oluşturduğu duyuşsal öğrenme sisteminin bütünüdür (Navruz, 2024). Değerler eğitiminde göz ardı edilmemesi gereken önemli bir nokta ise değerlerin gelecek nesillere kavratılmasında didaktik bir yolun değil; öğrencilerin kendilerine ait değerlerin farkına varmalarını sağlayacak etik değerlendirmenin ve sorgulayıcı bir bakış açısının temele alınmasıdır (Dombaycı & Ülger, 2015). Değerleri oluşturan öğelerin ekonomik, teorik, estetik, dini, sosyal ve siyasi unsurlar olduğunu ifade eden Güngör (1998)’e göre, her toplum kuşaklar arası bağları koruyarak devamını sağlamak ve gelişimini sürdürmek amacıyla ideolojik olarak kendi değerlerini yansıtır (s.28). Belli bir dönemde benimsenen ve doğru olarak kabul edilen “iyi” olma standardının toplumda yaşanabilecek değişimle beraber farklılaşacağını söylemek mümkündür (Kılıç & Yılmaz, 2018). Dolayısıyla değerler bireyler arasında farklılık gösterebileceği gibi toplumdan topluma hatta aynı toplumda çağlar arası farklılık gösterebilmektedir (Yıldırım, 2022). Değerler eğitimi bilgi aktarımının ötesinde, bireylerin kişiliklerinin iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve toplumsal sorumluluklarını öğrenmelerini içerir. Bu kapsamda Türk eğitim sisteminin temel hedeflerinden olan; “kendini ve çevresini tanıyan, iyi karakterli, görev ve sorumluluklarının bilincinde olan bireyler yetiştirmek” amacıyla değerler eğitimi programları geliştirilmiştir (Ulusoy & Arslan, 2014). Bu hedefe ulaşmak için okullarda eğitim programlarının yanında değerlere yönelik çeşitli etkinliklerden, organizasyonlardan ve farklı yöntemlerden yararlanılmaktadır.

Değerlerin edebi eserler vasıtasıyla yeni nesillere aktarılması değer eğitiminde kullanılan başlıca yöntemlerden biridir (Gülüm & Ulusoy, 2008). Bir milletin çocuk edebiyatı ürünleri, o milletin nasıl bir gelecek istediği ile yakından ilgilidir (Şimşek, 2005). Hikâyeler, kurmaca bir dünyada toplumun sosyokültürel özelliklerini, yazarların birikimlerini ve iletişimin imkânlarını içlerinde barındırır. Hikâye metinlerindeki başlıklar, karakterlerin tavırları ve fiilleri okuyucuların metin ile gerçek hayat arasında bulunan bağı kavramasına yardımcı olur. Bu durum bir anlamda yazarın sunduğu içerik ile okurun hayal gücünün karşılıklı alışverişidir (Göktürk, 2016, s. 13). Çocuk edebiyatının asıl amacı eğitmek olmasa da çocukların anlama ve kavrama yetenekleri doğrultusunda, onların duygu ve düşünce dünyasına hitap

eden eserler ile eğitime önemli ölçüde destek vermektedir (Şimşek vd., 2011). Çocuk edebiyatı alanında eser veren birçok yazarın değerlere yer verdiğini görmek mümkündür. Yazar, bakış açısını, içinde bulunduğu çağın ve toplumun değerlerini ister istemez eserlerine yansıtır. Şimşek (2007) çocuk edebiyatı ürünlerinin hedefleri arasında “*ait olduğu toplumun bilgi birikiminden ve kültürel varlığından haberdar etmek*” olduğunu belirtmiştir (s. 51). Çocuk edebiyatı ürünlerinden olan hikâyeler, değerlerin içselleştirilerek gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla kullanılan önemli araçlardır. Ailede başlayan değerler eğitimi edebi eserler vasıtasıyla okulda etkili olarak devam eder (Gümüş, 2017).

Bünyesinde belirli nitelikleri barındıran hikâyeler çocuğa gerçek hayatta nasıl davranacağı konusunda yardımcı olmaktadır. Çocuk, toplumun gerçeklerini ve hissiyatını güçlendiren değerleri edebi ürünler aracılığı ile elde ederek; sevgi, saygı, vatan sevgisi, çalışkanlık, yardımlaşma, hoşgörü, merhamet, dostluk ve adalet gibi duyguları kazanır. Çocukların hayal dünyalarına hitap eden hikâyeler, onların kendilerini ifade edecek imgeler oluşturmalarına katkı sunar. Çocukların hayal dünyalarına hitap eden ve bu alanda kendini kanıtlamış olan hikâyeler çocukların kendilerini rahat ifade etmelerini sağlar. Hikâyede olanları gerçekmiş gibi ortaya koyarak çocuğa seslenir. Çocukların bunları gerçekmiş gibi algılamaları ise alımlamayı oluşturur (Dilidüzgün, 2003). Alımlama estetiği, edebi bir üründe anlamın kaynağının sadece yazardan ortaya çıkmadığını, eserin oluşmasına aynı zamanda okurun da katkı sağladığını varsaymaktadır. Bir eserin tek bir anlamının olduğu ve o gizli anlamı bulmanın da okurun görevi olduğu yönündeki geleneksel yorum anlayışı geçerliliğini yitirmiştir. Alımlama estetiği yaklaşımına göre metnin anlamı eser ve okuyucu arasındaki diyalogla açığa çıkar. Rosenau’nun da ifade ettiği gibi “*Anlam bir metnin içinde yatmaz, metinle okur arasındaki etkileşimde bulunur*” (Özbek, 2013, s. 23). Yazılı bir metnin hayat bulması okurun onu anlamak ve yorumlamak için kelimelerle etkileşime geçmesiyle başlar. Zira okuma işi, okurun metne anlam kazandırmak amacıyla aktif bir şekilde metni hayata bağlamasıdır. Edebi ürünler olan hikâyeler, imgeler ve işaretler yoluyla okuyucu tarafından yorumlanarak anlam kazanır (Çıplak, 2006; Tanç, 2013). Hikâyeler aracılığıyla değerleri deneyimleyen öğrencilerin alımlamaları bu noktada önemlidir. Hikâyede yer alan karakterlerin duygu, düşünce ve davranışları, fiziksel ve kişisel özellikleri, yaşam tarzları, değer yargıları gibi özelliklerini öğrenmeleri öğrencilerin değerleri alımlamaları konusunda yol göstericidir. Karakteri tanıyan okuyucu olayın içine girmiş; o karakterin özellikleri, olaylar karşısında gösterdiği tepkiler ve davranışları ile kendisi arasında bir bağ kurmuştur. Buradaki özdeşleşme ve beklenti alımlama ile ilgilidir (Onarıcıoğlu, 2020). Okuyucu yazınsal metin içerisinde oluşturulan gönderme çerçevesinde metinde yer alan olayları yorumlar, metnin anlam üretme yollarını ve kodlarını öğrenmeye başlar. Böylece okur karşılaştığı metni sahip olduğu bilgi, kültür birikimi ve değerlere göre alımlar (Öztok, 2010).

Nispeten yeni bir kuram olan alımlama estetiği kuramı yurt içi ve dışında pek çok araştırmaya konu olmuştur. Alımlama estetiği kuramı geniş bir kavram olması nedeniyle bu araştırmaya benzer araştırmalar literatür taramasına dahil edilmiştir. Yapılan çalışmalarda araştırmacılar yazarların roman, şiir ve hikâyeleri üzerine yoğunlaşmıştır. Peter Rabbit masallarının alımlanmasını inceleyen Landes (1983), iki versiyon olarak verilen masallarda 3. sınıf öğrencilerinin popüler olan öğeleri seçip alımladığı sonucuna varmıştır. Thomson (1987), edebi eserlerde değerlerin alımlanması ile ilgili öğrencilerin gelişim dönemlerine göre metinleri kategorize ederek yaptığı çalışmanın sonucunda okuyucunun estetik olarak metnin ana fikrine ulaşip değerlerle ilişki kurduğunu tespit etmiştir. 120 kişilik bir öğrenci grubunun 3 adet kitabı alımlamalarını inceledikleri çalışmalarında Many ve Wiseman (1992), öğrencilerin kitapları alımlama sürecini “ne öğrendim”, “kişisel hisler”, “anlamlandırma” ve “çağrışım” kategorilerini kullanarak incelemişlerdir. Lehman ve Scharer çocuklar ve yetişkinlerin aynı kitaba verdiği tepkilerden hareketle okuyucuların alımlamalarını araştırmışlardır. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre çocukların kişisel hisleri, merak ve öğrenme arzusunu ön plana çıkararak olay kahramanı ile daha fazla bütünleşip alımlama gerçekleştirdikleri sonucuna varılmıştır (Lehman & Scharer, 1993). Marak, 6-8 yaş arasındaki çocukların okudukları öyküleri alımlamaları ve anlatmaları

ile ilgili yaptığı araştırmada çocukların öyküleri kendi deneyim ve beklenti ufuklarına göre şekillendirilerek mutlu sonla bitirdikleri sonucuna ulaşmıştır (Marak, 1994). Boardman (2015), yapmış olduğu nitel araştırmada 1, 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin müzikle ilgili metinleri alımlamalarını incelemiştir. Çelik (2016) alımlama estetiği kuramı kapsamında Iser'in eserlerini inceleyerek anlamın okuma sürecinde okuyucu tarafından alımlananlar olduğu sonucuna ulaşmıştır (s. 45).

Yurt içinde “alımlama estetiği” konusuyla ilgili yapılan literatür taraması sonucuna göre bu çalışmaya benzer araştırmalar şu şekildedir: Onarıcıoğlu çalışmasında seçilen öykülere ilişkin öğrencilerin alımlamalarını incelemiş ve araştırma bulgularına göre çocuk edebiyatı ürünlerinin eğitim faaliyetlerinde kullanılabileceği sonucuna varılmıştır (Onarıcıoğlu, 2020). Alımlama estetiği kuramının edebiyat temelli eğitime uyarlandığı araştırmada Türkyılmaz vd. (2010), konu ile ilgili olarak 9 ve 10. sınıf öğrencileri ile yürütülen araştırmada önbilgilerin alımlama üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Tüzel ve Kurudayıoğlu (2013), araştırmalarında Memduh Şevket Esenal'ın “*Bir Kucak Çiçek*” adlı hikâyesi ile ilgili okuyuculara yöneltilen sorulardan elde ettikleri bulgulara göre, her okuyucunun boşlukları farklı doldurduğunu tespit etmişlerdir. Ancak alımlama estetiği kuramı çerçevesinde edebiyat temelli öğrenme ve değerlerin alımlanmasını inceleyen çalışmaların bulunmadığı görülmektedir. Bu sebeple bu araştırma literatürdeki mevcut boşluğun doldurulması açısından önemli katkı sağlayabilir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinden olan hikâyelerde genel olarak yalın anlamlı metinlerin kullanıldığı söylenebilir. Bu tür metinler hayatın gerçeklerine yaklaştıkça çocuklara birincil hayat tecrübesi kazandırdığı için öğrenci gerçek hayatla bağlantı kurarak metni anlayabilmektedir. Her metnin bir konusu ve iletisi olduğu düşünüldüğünde yalın anlamlı metinlerin günlük hayatla ilgili iletileri çocuklara aktarma noktasında büyük önemi vardır. Ayrıca alımlama estetiği kuramına göre okuyucunun metni günlük hayat ve yaşam tecrübesi ile bağlantı kurarak somutlaştırmasından bir sonraki aşama onunla özdeşleşmesidir (Onarıcıoğlu, 2020).

Yalın, akıcı, anlaşılır ve etkileyici bir üslup kullanarak günlük hayattan seçtiği konularla toplumun değer yargılarını kendine has çizdiği karakterleri aracılığıyla işleyen Kemalettin Tuğcu, çocuk edebiyatının sevilen kalemlerinden. Kemalettin Tuğcu, kendisini “*ben yazı yazma hastasıyım*” diyerek tanımlamış, çocuklar için yazdığı kitaplar ile onlara adeta duygu ve vicdan eğitimi vermiştir. Ülkemizin en çok çocuk kitabı yazan yazarı unvanını almıştır. On üç yaşında yazmaya başlamış, ölene kadar yazın hayatını sürdürmüştür. Dikkat çektiği başlıca temalar; çocuklar, gençler, engelliler, köylüler ve ailedir (Şirin, 2021). Kemalettin Tuğcu, “*Kimse Çocuk, Annelerin Çilesi, Düşkün Çocuk, İçler Acısı*” gibi kitaplarına verdiği isimler nedeniyle edebiyat çevreleri ve eleştirmenler tarafından eleştirilerek bu eserlere içeriğine bakılmadan sadece isimlerinden dolayı ön yargı ile yaklaşılmıştır. Eserlerinde iyi bir gözlem yaparak gerçek hayattan kesitler sunmuş ve eserlerinin hepsini mutlu sonla bitirmiştir (Şimşek, 2018, s. 20). Kitaplarının çok okunduğu yıllarda ve günümüzde Kemalettin Tuğcu ile ilgili ciddi eleştirilerde bulunulmasının nedenlerinden bazıları, yazdığı çocuk romanlarıyla çocukları ağlattığı, okuyucuların merhamet hislerini körüklediği, “*yararından çok zararının olduğu yazarlar arasına dâhil edilmesi gerektiği*”, yazdıklarının dikkate değer bulunmadığı, “*sefalet yazıcısı*” olarak görüldüğü ve “*daha çok kazanmak için*” ticaret kaygısıyla yazdığıdır. Kendisine yönelik eleştirilere kırılgan ve mahcup bir ifade ile “*Ben iyi bir adamım. Kimseye kötülük yapmayı öğütlemedim*” diyerek yanıt vermiştir. Özel sağlık durumu olduğu için yazarlık biçimini bu durumuna göre sürdürmüştür. “*Sırça Köşkün Masalcısı*” kitabının yazarı Nemika Tuğcu onun çok okunduğunu çok sömürüldüğünü bir o kadar da küçümsendiğini belirtmiştir. Kemalettin Tuğcu'ya yöneltilen eleştirilere tepki göstererek, ideolojik olduğu öne sürülen bu düşüncelere karşı çıkan, eserlerinin olumlu yönlerine dikkat çeken yazar ve eleştirmenler de bulunmaktadır. Çoğunlukla çocuk edebiyatı alanında eserler veren ender yazarlardan

biri olan Kemalettin Tuğcu'nun 300'ün üzerinde yayınlanan hikâye kitabı bulunmaktadır. Eserleri Türkiye çapında okunarak her kuşaktan ve görüşten insanları etkilemiştir (Çelik, 2021).

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin Kemalettin Tuğcu'nun hikâyelerinde yer alan değerlere yönelik alımlamalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada farkında olduğumuz ancak ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmayı sağlayan, nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 18). Çocuk edebiyatı ürünlerinden olan hikâyelerin çocuklar üzerindeki etkileri, olgubilimin incelemesi gereken önemli bir konudur. Buna ek olarak hikâyelerdeki kurgunun öğrencilerin alımlamalarını hangi yönlerden etkilediği ayrıntılı olarak incelenmelidir (Onarıcıoğlu, 2020). Araştırma, olgubilimden yararlanılarak öğrencilerin alımlamalarının değerler eğitimi ve edebiyat temelli öğrenme boyutuyla kapsamlı olarak incelenmesi yönünden önemli bir araştırmadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu bölümde araştırma modeline yer verilmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin alımlama sorularına verdiği cevapları incelenerek tespit ettikleri değerler Kemalettin Tuğcu'nun hikâyelerinde ve öğrenci cevaplarında yer aldığı şekliyle sunulmuş, örneklendirilmiş ve yorumlanmıştır. Ayrıca alımlama sorularına verilen cevaplar kategorilere ayrılarak her bir kategori ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bir problemin çözümüne ilişkin doküman analizi ve gözlem gibi nitel veri toplama yöntemleri ile gerçekleştirilen nitel araştırma, insan düşüncelerini, davranışlarını ve deneyimlerini anlamak ve yorumlamak amacıyla kullanılan, olay ve olguların bütüncül olarak ele alınıp incelendiği süreci ifade etmektedir (Baltacı, 2019). Araştırma deseni olarak nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim, bireylerin belli bir olguyu deneyimleyerek oluşturduğu anlamlara yoğunlaşan, bireylerin deneyimlerini inceleyen, olgular ile bireylerin bunları nasıl anladıkları arasındaki ilişkiyi ortaya koyma amacına katkıda bulunan araştırma desendir (Ceylan – Çapar & Ceylan, 2022, s. 300). Olgular yaşadığımız dünyada algı, olay, yönelim, değer, deneyim ve beklenti gibi çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 19). Bu kapsamda çocuk edebiyatı ürünlerinden olan hikâyelerde yer alan değerlerin ortaokul öğrencileri tarafından nasıl alımlandığının tespiti olgubilim deseniyle incelenebilecek bir konudur.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu için 2022-2023 eğitim öğretim yılında Erzincan Üzümlü İmam Hatip Ortaokulunda 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrenim gören 12-14 yaş arası 17 erkek 23 kız olmak üzere toplam 40 ortaokul öğrencisi “amaçlı örnekleme teknikleri”nden ölçüt örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Bu yöntemin seçilmesinin temel sebebi araştırma problemine taraf olan öğrencilerin seçilmesidir. Alımlama sürecinde öğrencilerin okuduklarını anlayabilmeleri hikâyelerde yer alan değerleri alımlamalarının incelenmesinde oldukça önemlidir. Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak hazırlanan alımlama sorularının pilot uygulaması yapılmış olup öğrenci cevapları, uzman yardımıyla değerlendirilerek kitap okumaya ayırdığı zaman ve başarı ortalaması nispeten yüksek olan öğrenciler araştırmaya dâhil edilmiştir. Çalışma grubuna ilişkin bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Araştırmanın Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

Gruplar	Kız	Erkek	Toplam
5. Sınıf	6	2	8
6. Sınıf	8	4	12

7. Sınıf	6	3	9
8. Sınıf	7	4	11
Toplam	27	13	40

2.3. Araştırma Süreci

Araştırma verilerinin toplanması işlemi 2022 yılı Kasım ayı ile 2023 yılı Nisan ayı arasındaki yaklaşık 18 haftalık süre zarfında gerçekleştirilmiştir. Sürecin birinci haftasında öğrenciler belirlenmiştir. Sonraki haftalarda kitaplar öğrencilere dağıtılarak bilgilendirme yapılmıştır. Öğrencilerin verilen hikâyeleri okumaları sağlanarak anket formu uygulanmış ve süreç tamamlanmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler kendilerine yöneltilen anket sorularının tamamını cevaplandırmışlardır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Kemalettin Tuğcu'nun hikâyelerinde yer alan değerlerin öğrenciler tarafından alımlanmasını incelemek amacıyla hazırlanan alımlama sorularının bulunduğu açık uçlu anket formu veri toplama aracı olarak belirlenmiştir. Anket sorularının hazırlanması aşamasında ilk olarak alan yazında alımlama ile ilgili sorular taranmıştır. Daha sonra uzman yardımıyla soru kökleri öğrencilerin anlayacağı ve hikâyelerde yer alan değerlerin alımlanmasını inceleme amacına uygun seviyede düzenlenmiştir. Anket soruları oluşturulmasında alımlama estetiğine göre uygun okuma sürecini oluşturan duygusal tepki, dönüşümsel okuma, okur odaklı ve metin odaklı yaklaşımlar temel alınmıştır (Bahar, 2020, s. 32). Nitel veri analizinde araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla toplanan verilerin özgün şekline mümkün olduğunca bağlı kalınması esastır. Gerektiğinde katılımcı ifadelerine doğrudan yer verilmesi, söz konusu özgünlüğün geçerliğini artırır (Baltacı, 2017; Creswell, 2002; Eysenbach & Köhler, 2002; Miles & Huberman, 1994). Bu nedenle geçerliğin sağlanması amacıyla okuyucunun hikâyede alımladığı değerlere ilişkin veriler özgün olarak sunulmuştur. Lincoln ve Guba (1994) nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik için “inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık, doğrulanabilirlik” kavramlarının gerekli olduğunu ifade etmiştir. Veri analizinde alan uzmanlarından destek alınması ve kavramsal çerçeveye bağlı kalınması güvenirliğe katkı sağlayacaktır (Baltacı, 2017; Baltacı, 2019; Creswell, 2002; Guba & Lincoln, 1994; Jack, 2008; Kitzinger, 1995; Kwale, 1994; Merriam & Grenier, 2019; Neuman & Robson, 2014; Silverman, 2016). Ayrıca Yıldırım ve Şimşek'e (2008) göre araştırmacının birden fazla kişiyle görüşmesi araştırmanın inandırıcılığını artıracak bir gösterge olarak kabul edilir. Doğrulanabilirlik, güvenirlik denetimi sırasında izlenen yöntemin ve sürecin ayrıntılı bir şekilde ifade edilmesini gerektirmektedir (s. 19).

Araştırmanın geçerlik ve güvenirlik çalışmaları aşağıdaki gibi yürütülmüştür.

- Nitel araştırmalarda aktarılabilirliği artırmak amacıyla ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme yapmak uygun bir yöntem olarak görülmektedir. Bu sebeple ortaokul öğrencileri tarafından cevaplanan sorulardan elde edilen veriler, ayrıntılı olarak betimlenmiş ve araştırmada aktarılabilirliği artırmak için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.
- Süreç ve gerçekleştirilen etkinlikler ile ilgili verilerin analizi aşamasında kavramsal çerçevenin yanı sıra dört ayrı uzman görüşünden faydalanılma yoluna gidilerek görüşme ve değerlendirilmelerde bulunulmuştur.
- İç geçerliliğin sağlanması amacıyla araştırmada kullanılan anket soruları beş alan uzmanının görüşüne sunulmuştur.

- Dış geçerliğin sağlanması amacıyla çalışma grubunun özellikleri, veri toplama araçları, araştırmanın modeli, veri analizi, bulguların nasıl düzenlendiği ve veri toplama süreci ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir.
- Güvenirlilik için anketler araştırmacı tarafından uygulanıp toplanarak veri kaybının önüne geçilmiş ve elde edilen bulguların tamamı aktarılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin okumaları için Kemalettin Tuğcu'nun 5 hikâye kitabı (Tablo 2) seçilmiştir. Araştırmaya uygun hikâyeler seçilirken temel alınan ölçütler; konu olarak ortaokul öğrencilerinin ilgilerini çekebilecek hikâyeler olmaları, yayımlanan ve kitap satış sitelerinde mevcut olan hikâyeler olmaları ve uzman görüşüdür. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan alımlama anketi ve öğrencilerin okudukları kitaplar Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 2

Kemalettin Tuğcu'nun Hikâyelerinde Bulunan Değerleri Alımlama Anketi

-
1. Sence yazar bu hikâyeyi niçin yazmış olabilir?
 2. Bu hikâyeyi okumadan önce onunla ilgili ne düşündün?
 3. Bu hikâyeden ne anladığını ve hislerini yorumlayabilir misin?
 4. Bu hikâyede hangi değerlere yer verilmiştir? Hikâyede yer alan değerler yaşadığın ülkeye ve çevreye uygun mu?
 5. Okumuş olduğun hikâye sosyal bilgiler derslerinde bulunan değerler ile ilgili neler hissettirdi?
 6. Okuduğun hikâyedeki değerler ile ilgili bir münazara örneği verebilir misin?
 7. Hikâyede yer alan toplumsal değerler hakkındaki düşüncelerin doğru olup olmadığı konusundaki düşüncelerin nelerdir?
-

Tablo 3

Öğrencilerin Okumaları İçin Seçilen Hikâyeler

-
1. Bizim Mahallenin Çocukları
 2. Eskici Baba
 3. Köye Gelen Yabancı
 4. Köydeki Evimiz
 5. Oyuncakçı Dede
-

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile elde edilen verilerin nasıl analiz edildiği bu bölümde açıklanmıştır. Araştırma probleminin yanıtlanması amacıyla; Ortaokul öğrencilerinin ankete vermiş oldukları cevaplar alımlama estetiği kuramının dönüşümsel okuma, duygusal tepki, metin odaklı ve okur odaklı yaklaşımına göre ele alınarak incelenmiştir. Okuyucuların yazılı alımlama anketine verdikleri cevaplar kategorilere ayrılıp, derinlemesine irdelenmiş, böylece Tuğcu'nun hikâyelerindeki değerler ile ilgili öğrenci görüşleri tespit edilmiştir. Bu süreçte örnek öğrenci ifadelerine yer verilmiştir.

Araştırma bulgularının değerlendirilmesi sürecinde öğrencilerin anket soruları ile ilgili cevapları 7 kategoriye ayrılarak incelenmiştir. Buna göre ankette yer alan 7 soru 7 ayrı kategoriye ayrılarak öğrencilerin alımlamaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve tablolastırılmıştır. Alımlama estetiği kuramı kapsamında kullanılan ifadeler kategorize edilmiş; öğrencilerin verdiği yazılı cevaplar çerçevesinde okuma faaliyeti sonundaki alımlamaları incelenmiştir.

Öğrencilerin alımlamalarını incelemek amacıyla uzman yardımına başvurularak oluşturulan anket sorularının ilgili olduğu kategoriler Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4

Alımlama Anketinde Bulunan Soruların İlişkilendirildiği Kategoriler

<i>Deneyim ve beklenti ufku</i>
<i>Yordama</i>
<i>Kişisel Hisler</i>
<i>Anlamlandırma</i>
<i>Çağrışım</i>
<i>Yorumlama</i>
<i>Boşluk sezinleme</i>

Kategori oluşturma aşamasında; öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevaplar betimsel analiz yöntemiyle incelenmiş, cevaplara ilişkin 7 adet kategoriye ulaşılmıştır. Bu kategorilere ulaşma sürecinde öğrencilerin anket sorularına verdiği cevaplar değerlendirilerek alımlamaları çerçevesinde kullanılan ifadeler kategorize edilmiştir. Öğrencilerin okuma süreci ve sonrasında deneyim ve beklenti ufku kapsamında gösterdikleri tepkileri incelenmiştir. Bu süreçte öğrencilerin hikâyelerle ilgili hislerini ifade ettikleri noktalar kişisel hisler kategorisine, hikâyelerle etkileşime geçerek olay ve karakterlere müdahale etme ile ilgili ifadeleri ise yorumlama kategorisine dâhil edilmiştir. Alımlama estetiği kuramının önemli bir kavramı kabul edilen boşluk kavramı ile ilgili olarak öğrencilerin vurguladığı noktalar boşluk sezinleme kategorisi olarak isimlendirilmiştir. Öğrencilerin beklenti ufkundan hareketle hikâyelerin devamına ilişkin tahminler yordama kategorisi kapsamına alınmıştır. Öğrencilerin kendi deneyimleri ve çevrelerinden hareketle okuma süreci ve sonrasındaki ifadeleri çağrışım kategorisi olarak adlandırılmıştır. Öğrencilerin hikâyelerde yer alan değerler ile ilgili anlama çabası sonucu özetledikleri ifadeleri ise anlamlandırma kategorisi olarak isimlendirilmiştir.

Araştırmada bulguların değerlendirilmesi aşamasında kolaylık sağlaması ve anlaşılması amacıyla hikâyelerin adları kısaltılarak: “Bizim Mahallenin Çocukları” hikâyesi; “BMÇ”, “Köydeki Evimiz” hikâyesi; “KE”, “Köye Gelen Yabancı” hikâyesi; “KGY”, “Oyuncakçı Dede” hikâyesi; “OD” ve “Eskici Baba” hikâyesi; “EB” şeklinde kodlanmıştır. Öğrenci cevapları ile ilgili örnek ifadeler verildiği durumlarda ise kız öğrenciler “K”, erkek öğrenciler “E” olarak kodlanmış öğrenci sıra sayılarını belirtmek için “K3”, “E7” şeklinde kısaltmalar kullanılmıştır. Erkek öğrenciler 1-17, ve kız öğrenciler 1-23 arasında kodlanmıştır. Bu kodlamaya göre örneğin “K3”; (Kız Öğrenci 3), ve “E7”; (Erkek Öğrenci 7) anlamına gelmektedir.

2.6. Araştırma Etiği

Bu çalışma Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulunun 30.12.2021 tarihli 2021/12 toplantısında alınan onay kararı (Protokol No: 12/10) ile gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

Öğrencilerin alımlama estetiği çerçevesinde okudukları hikâyelerden kendi bilgi birikimleriyle bazı anlamlar çıkardıkları, bunları yaparken de hikâyeye bağlı kaldıkları görülmektedir. Bu bölümde öğrencilerin değerleri alımlama anketine vermiş oldukları bazı örnek cevaplara kategoriler bağlamında yer verilmiştir. Kemalettin Tuğcu’nun çocuklar için yazmış olduğu hikâyelerde, değerler eğitime uygun örnekler yer almaktadır. Araştırma amacı kapsamında öğrencilerin alımlama sorularına vermiş

oldukları cevaplar kategorilere ayrılıp derinlemesine irdelenmiştir. Öğrencilerin Tuğcu'nun hikâyelerinde alımlama estetiği kuramı çerçevesinde tespit ettiği değerler ile ilgili ulaşılan sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5

Öğrencilerin Kemalettin Tuğcu'nun Eserlerinde Alımladıkları Değerler

<i>İyi huylu olmak</i>	<i>Adaletli olma</i>
<i>Misafirperverlik</i>	<i>Barış</i>
<i>Merhamet</i>	<i>Aile birliğine önem verme</i>
<i>Kıymet bilmek</i>	<i>Açıklık (Net)</i>
<i>Vefa</i>	<i>Dostluk</i>
<i>Olgunluk</i>	<i>Cömertlik</i>
<i>Sevgi</i>	<i>Empati</i>
<i>Sabır</i>	<i>Fedakârlık</i>
<i>Tarih ve kültürüne sahip çıkma</i>	<i>Helal kazanç</i>
<i>Nasihat</i>	<i>Çevreyi koruma</i>
<i>Yeniliklere açık olmak</i>	<i>Hoşgörü</i>
<i>Dürüstlük</i>	<i>Çalışkanlık</i>
<i>Önemseme</i>	<i>Güvenilir olmak</i>
<i>Farkındalık</i>	<i>İyi niyetli olmak</i>
<i>Paylaşma</i>	<i>Dayanışma</i>
<i>Sorumluluk</i>	<i>Tutumluluk</i>
<i>Sağlıklı olmaya önem vermek</i>	<i>Vatan sevgisi</i>
<i>Saygı</i>	<i>Birlik beraberlik</i>
<i>İyilik yapmak</i>	<i>Yardımseverlik</i>
<i>Şeffaflık</i>	<i>Duyarlılık</i>

3.1. Deneyim ve Beklenti Ufku Kategorisi Bağlamında Tespit Edilen Değerler

Bu kategoride öğrencilerin okudukları hikâyelerde kendi donanım ve deneyimlerini fark ederek metin ile bağ kurdukları, bir ipucundan yola çıkarak aydınlanma, yeni şeyler öğrenme ve deneyimleme çerçevesinde vermiş oldukları cevaplar incelenmiştir. Bu kategori, öğrencilerin okudukları hikâyeleri kişisel deneyimleri ve beklenti ufukları çerçevesinde yapmış oldukları yorumlardan oluşmaktadır. Kemalettin Tuğcu'nun hikâyelerini okuyan öğrencilerin vermiş oldukları cevaplara göre, yazarın okurlarına kazandırmak istediği değerleri açık veya örtük bir şekilde aktardığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin alımlama anketine vermiş oldukları cevaplar deneyim ve beklenti ufku kategorisi bağlamında değerlendirilmiştir. Öğrencilerin örtük anlamlı hikâyelerden değerler ile ilgili mesajları çıkarabildikleri görülmektedir. Anket sorularından; "Yazar bu hikâyeyi sence niçin yazmıştır?" sorusuna yönelik öğrenci cevap örnekleri şu şekildedir:

"Bence bu hikâyeyi yazar insanlara dayanışmanın önemini anlatmak için yazmıştır." (BMÇ) (K6)

"Bana göre yazar bu hikâyeyi nasihat almamız ayrıca ailemizin, anne-babamızın, komşularımızın ve yaşlıların kıymetini bilmemiz için yazmıştır." (BMÇ) (K1)

“Yazar bu hikâyede; arkadaşlık ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini bunun yanında ailede ve toplumda bireyler arası ilişkilerde mutlu olmak için nelere dikkat edilmesi gerektiğini anlatmıştır.” (OD) (K20).

“Dünyada kötülüklerin de olması kaçınılmazdır ancak bu durum iyilik yapmaya engel değildir. Bu hikâyede bence iyiliğin ve iyilerin her zaman kazandığını anlatmak için yazılmıştır.” (KGY) (E13)

“Bu hikâye bana göre öğrencilerin değerleri öğrenmeleri ve onları hayatlarına uyarlamaları amacıyla yazılmıştır.” (KE) (E5).

3.2. Yordama Kategorisi Bağlamında Tespit Edilen Değerler

Öğrencilerin kendi deneyim ve beklentilerinden hareketle hikâyelerle ilgili tahminleri yordama kategorisi altında incelenmiştir. Yordama kategorisine yönelik öğrenci alımlamalarını tespit etmek için; “Bu hikâyeyi okumadan önce onunla ilgili ne düşündün?” şeklindeki anket sorusu sorulmuştur. İlgili öğrenci cevapları aşağıdaki gibidir:

“Kitabı ilk olarak elime aldığımda sıkıcı olabileceğini düşündüm; ancak okuduktan sonra önyargılı olmamam gerektiği kanaatine vardım.” (EB) (K16)

“Güzel bir kitap olduğunu ve sıkılmadan okuyacağımı düşündüm.”. (KE) (K17).

3.3. Kişisel Hisler Kategorisi Bağlamında Tespit Edilen Değerler

Kişisel hisler kategorisinde öğrencilerin hikâyelerle ilgili hissettikleri ve hikâyelerden değerlerle ilgili olarak ne anladıkları alımlama estetiği kuramı bağlamında ele alınmıştır. Kişisel hisler kategorisi bağlamında hikâyelerde yer verilen değerlerin öğrencilerin hislerini etkilediği anlaşılmaktadır. Anket sorularına verilen yazılı cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin yazarın yorumuna kendi yorumlarını kattıkları, aktif olarak okuma sürecinin merkezinde oldukları ve verilmek istenen mesajlara paralel anlam ürettikleri görülmüştür. Bu kapsamda; öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

“Selim Dedenin kendisiyle aynı mahallede yaşayan çocuklara karşı olan sevgiyi ve kimsesiz bir çocuk olan Özdemir’in bakımı için mahallelinin göstermiş olduğu fedakârlığı ve sevgiyi gördüm.” (BMÇ) (K6).

“Bu dünyaya çocukların büyük şeyler katacağını büyüklerin ise saygı duyarlarsa bunun kolaylaşacağını düşünüyorum.” (BMÇ) (E 8).

“Bu hikâyede ilk başta üzıldüm sonra şaşırdım iyiliği, pozitif olmak gerektiğini, mutluluğu, yardımlaşmayı, sabırlı olmayı ve hoşgörüyü ayrıca yaşlılara yardımcı olmayı öğrendim. Böylece en sonunda mutlu oldum.” (EB) (K19).

“Bu kitapta dış görünüşüne göre insanları değerlendiremeyeceğini ve önyargılı olmamak gerektiğini anladım.” (EB) (E13).

“Birlik ve beraberliğin, dayanışmanın, önemini anladım. Sevindiğim ve hüznünlendiğim yerler oldu.” (KE) (K2).

3.4. Anlamlandırma Kategorisi Bağlamında Tespit Edilen Değerler

Anlamlandırma kategorisinde öğrenciler, hikâyeyi okurken eksik kalan bölümleri kendi zihinlerinde tamamlamışlardır. Bu çerçevede öğrencilerin hikâyeleri nasıl anlamlandırdıkları ve hangi mesajları aldıkları önemlidir. “Okuduğun bu hikâyede hangi değerler bulunmaktadır?” sorusuna öğrencilerin vermiş oldukları yazılı cevaplar incelendiğinde, verilmek istenen mesajı anladıkları ve

hikâyelerde bulunan değerleri alımladıkları görülmüştür. Anlamlandırma kategorisi çerçevesinde öğrencilerin yazılı cevapları incelendiğinde, günümüzde sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan ve öğrencilerin kazanması istenilen pek çok değer Kemalettin Tuğcu'nun hikâyelerinde yer aldığı görülmektedir. Bununla ilgili örnek öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

“Bu hikâyede insanlar birbirine karşılık beklemeden iyilik yapıyor, sevgi ve merhamet gösteriyorlardı.” (BMÇ) (K8).

“Okuduğum hikâyede hoşgörü, yardımseverlik, cömertlik, vefa ve merhamet ve değerleri vardı.” (EB) (K17).

“Hikâyede adalet, saygı, aile birliğine önem verme, açıklık, sevgi, şeffaf olma, birlik beraberlik gibi değerler bulunuyordu.” (KGY) (K15).

“Şeffaflık, sorumluluk, çevreye karşı saygılı olma, kültürümüze ve tarihimize sahip çıkma, adaletli ve güvenilir olma değerleri bulunuyordu.” (KGY) (E17).

3.5. Çağrışım Kategorisi Bağlamında Tespit Edilen Değerler

Çağrışım kategorisi kapsamında öğrencilerin hayat tecrübeleri doğrultusunda hikâyelerde geçen değerleri çevreleriyle nasıl ilişkilendirdikleri incelenmiştir. Öğrencilerin Tuğcu'nun hikâyelerinde yer alan değerleri alımlama estetiği çerçevesinde yakın çevreleriyle ve Türkiye'yle ilişkilendirerek, çağrışım kurdukları görülmüştür. Öğrencilerin hikâyedeki değerleri somutlaştırarak yaşadıkları çevre ile bağlantı kurdukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin çevreleriyle kurdukları ilişkiyle ilgili olarak; “Okuduğum bu hikâyede verilmek istenen değerlerin bulunduğu ülkeye ve çevreye uygun olup olmadığı hakkındaki düşüncelerin nelerdir?” sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplar aşağıda görülmektedir:

“Hikâyede yer alan değerlerin yaşadığım çevre ve ülkemiz açısından uygun olduğunu düşünüyorum. Ben hikâyeyi okuduktan sonra yakın çevremde bulunan kişilerin hayatımdaki önemini daha çok anlamaya başladım. Bunun yanında yetim hakkının önemi ile ilgili önemli bilgiler öğrendim.” (BMÇ) (K1).

“Bu hikâyede geçen değerler bulunduğumuz çevreye ve ülkemize uygundur; çünkü bu değerlerin toplumsal huzuru sağladığını ve böylece toplumu ayakta tuttuğuna inanıyorum.” (BMÇ) (E6).

“Bu hikâyede yer alan değerlerin çevrem ve ülkemize uygun olduğunu düşünüyorum. Çünkü ülkemizde kıymet bilen, yardımsever, sevgi dolu insanlar fazlasıyla bulunuyor. Kötü denilen insanların içinde bile sevgi var.” (OD) (K2).

“Bu hikâyede yer alan değerlerin ülkemize uygun olduğunu ve birçok katkıda bulunduğunu düşünüyorum. İnsanlar barış yanlısı olursa herkes birbirini anlar ve herkes mutlu olur.” (KGY) (K13)

“Hikâyede yer alan değerlerin ülkemize ve çevremize uygun olduğunu düşünüyorum. Çünkü biz de kötü günde birlik beraberlik içinde oluruz, üzüntülerimizi paylaşır iyi günümüzde ise sevincimizi paylaşıyoruz.” (EB) (K12).

“Hikâyede bulunan değerlerin çevrem ve ülkemiz açısından uygun olduğunu düşünüyorum. Bence bu kitabı diğer arkadaşlarım ve tanıdıklarım da okumalı. Toplumda yapılması ve yapılmaması gerekenleri öğrenmek, ailede karşılıklı sevgi ve saygının önemini görmek açısından faydalı olduğunu düşünüyorum.” (KE)(K14).

“Yaşadığım çevrede ve ülkemizde herkesin içinde vatan sevgisi olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle hikâyede yer alan vatan sevgisi değerinin çevreme ve ülkemize uygun olduğunu düşünüyorum” (KGY) (E11).

3.6. Yorumlama Kategorisi Bağlamında Tespit Edilen Değerler

Öğrencilerin okudukları Tuğcu hikâyelerinde yer alan değerlerle ilgili düşünceleri, hikâyeyle kurdukları etkileşim ve eleştirileri yorumlama kategorisi adı altında incelenmiştir. Bu kategorinin anket sorusu “Okuduğun bu hikâyeye, sosyal bilgiler dersinde işlenen değerlerle ilgili hangi duyguları hissetmeni sağladı?” şeklindedir. Yorumlama kategorisi çerçevesinde öğrencilerin sorulara vermiş oldukları yazılı cevaplar incelenmiştir. Buna göre öğrencilerin hikâyelerde tespit ettikleri değerlerle sosyal bilgiler programında yer alan değerler arasındaki yansımayı fark ettikleri anlaşılmaktadır. İncelenen cevaplardan öğrencilerin tespit ettikleri değerleri yeniden gözden geçirdikleri, sorguladıkları ve onu kazanım haline getirme çabasına girdikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin yazılı görüşleri incelendiğinde, sosyal bilgiler dersinde öğrendikleri değerleri okudukları hikâyelerde tespit ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler deneyim ve beklenti ufuklarına göre hareket ederek okumuş oldukları hikâyelerde yer alan değerleri alımladıkları görülmekle beraber aykırı durumları eleştirdikleri tespit edilmiştir. Verilen örnek cevaplar ve öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Sosyal bilgiler dersinde yer alan değerlerle hikâyede yer verilen toplumsal duyarlılık ve yardımseverlik gibi değerlerin birbirleriyle ilgili olduğunu düşünüyorum.” (BMÇ) (K6).

“Bu hikâyede yer alan değerler ile sosyal bilgiler dersinde işlediğimiz değerler arasında ilgi kurmamı ve mutluluk hissetmemi sağlayan durum, oyuncakçı dedenin çocuklara oyuncak yaparken kullandığı eşyaların kültürümüzde eskiden yer alan eşyalar olması idi.” (OD) (K20).

“Bu hikâyede insanların önyargılarından uzaklaşmaları gerektiğini, sen diliyle değil de ben diliyle konuşarak değerlere sahip çıkılması gerektiğini anladım.” (EB) (E3).

“Eskici baba hikâyesi çok güzeldi. Bence herkesin okuması gerekiyor. Eskici babanın en güzel sözü; onun yarısı içinde değil kızım sözü idi. Hikâyede aile birliğinin ne kadar önemli olduğunu ve aile olmanın güzel bir şey olduğunu güçlü aile bağlarının hemen yıkılamayacağını, ailede sevgi varsa eğer her şeyin düzeleceğini gördüm.” (EB) (K3).

“Sosyal bilgiler dersinde yer alan değerlerden olan; sorumluluk, adalet, sevgi, saygı gibi değerlerin bu hikâyede bulunduğunu söyleyebilirim.” (KGY) (K4)

“Okumuş olduğum hikâyede sosyal bilgiler dersinde yer alan değerlere benzer olarak; fedakârlık, yardımseverlik, dayanışma, barış, saygı, sevgi, çalışkanlık değerlerinin bulunduğunu söyleyebilirim.” (KE) (K12).

“Birlik beraberlik ve çalışkanlık benim bu hikâyeden anladığım değerlerdi. Olumsuzluklara karşı hemen pes etmeyip yılmadan birbirimize destek olmak, ailemizdin ve çevremizin yanında olduğumuzu onlara hissettirmek, onları yalnız bırakmamak başarı için önemli faktörlerden olduğunu gördüm. Hayatta zorluklara karşı mücadele edebilme duygusu önemli bir faktördür.” (KE) (E10).

3.7. Boşluk Sezinleme Kategorisi Bağlamında Tespit Edilen Değerler

Alımlama estetiği kuramının temel öğelerinden biri de boşluk sezinlemedir. Öğrencilerin hikâyelerde buldukları boşlukları tamamlamak için kullandıkları ifadeler boşluk sezinleme kategorisi olarak isimlendirilmiştir. Boşluk sezinleme kategorisiyle ilgili elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin değerleri sezinledikleri anlaşılmaktadır. Çalışmada öğrencilerin hikâyelerde yer alan değerlerle ilgili münazara becerileri ve bilgilerin doğruluğu ile ilgili düşünceleri araştırılmıştır. Bu çerçevede

öğrencilere, okumuş oldukları hikâyede aktarılan değerleri münazara edebilecekleri duygu ve düşünceleri ile ilgili bir soru yöneltilmiştir. Boşluk sezinleme kategorisindeki öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde, genellikle hikâyede gerçek hayattan izler buldukları görülmüştür. Alımlama estetiği kuramına göre, yazar söylenmesi gereken her şeyi doğrudan söylemez, boşlukları öğrenciler tamamlar, öğrencilerin tamamlamış oldukları boşluklar ile ilgili örnek görüşler aşağıdaki gibidir:

“Bu hikâye ile ilgili düşüncelerimi arkadaşım ile ya da herhangi biriyle karşılıklı saygı çerçevesinde tartışabilirim.” (BMÇ) (K1).

“Hikâyede yer alan bilgilerin doğruluğu konusunda teyit etme ihtiyacı duymadım. Yalnız hikâyedeki çocuğun bakımını mahallelinin üstlenmesi mi daha iyiydi yoksa yetimhaneye mi verilmeliydi burası tartışılır.” (BMÇ) (K8).

“Hikâyedeki olayları ve bilgileri başka kaynaklardan teyit etme gerekliliği duymadım. Çünkü gerçek hayatta olabilecek şeyler olduğunu düşündüm.” (EB) (K17).

“Hikâyede yer alan değerleri ve olayları tartışabilirim evet;

Örneğin

Arkadaşım;

- Sence adam kıza güvenmekle iyi mi yaptı.

Ben;

- Çaresiz kalan kıza adamın kalacak yer vermesi güzel bir hareketti. Yoksa dışarda kızın başına kötü şeyler gelebilirdi.

Arkadaşım;

-Aslında haklısın evet.

Şeklinde tartışabiliriz.

Kitapta yer alan düşüncelerin doğru olduğunu düşünüyorum, bu nedenle başka kaynaklardan doğruluğunu teyit etmeye lüzum görmedim.” (EB) (K18).

“Hikâyede Ömer’in apartmanı satmasını arkadaşım ile tartıştık. Arkadaşım apartmanın satılması gerektiğini düşünüyordu. Bana göre ise satılmamalıydı böyle olunca daha iyi olacağını düşünüyordum. Hikâyedeki bilgiler yeterince açıklayıcı olduğu için farklı kaynaklara bakmama gerek kalmadı.” (KGY) (E9).

“Hikâyeyi okuyunca arkadaşım ile aramızda şöyle bir konuşma gerçekleşti:

Ben:

- Bana göre yabancı adamın o köye gitmesi iyi oldu.

Arkadaşım:

- Gitmese daha iyiydi. Ne açıdan iyi oldu gitmesi?

Ben:

- Orada bulunan insanların nasıl insanlar olduğunu öğrenerek onları tanıdı ve böylece önyargılarını yenmeyi başardı.

Arkadaşım:

- O açıdan bakılırsa haklısın doğru evet.

“Farklı kaynaklardan araştırma ihtiyacı duymadım çünkü kitapta doğruluğundan emin olmadığım bir şey yoktu.” (KGY) (K15).

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Değer kavramı eğitimde önemli bir yer tutmaktadır. 2005’ten itibaren öğretim programlarında yer alan değerler Millî Eğitim Bakanlığı tarafından; toplumun veya bir sosyal grubun kendi işleyiş, varlık ve devamı sağlayarak sürdürmek amacıyla üyelerinin doğru ve gerekli olduğunu kabul ettiği ortak amaç, düşünce ve temel ahlaki ilkeler olarak tanımlanmıştır. İnsanların günlük faaliyetlerine yapıp etmelerine yön veren ölçütler olan değerler araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Değerin ele alınış şekli ve tanımı uzmanlar ve farklı disiplinler açısından değişse de insana özgü olması, birleştiriciliği, topluma mal olması, kişiden kişiye toplumdan topluma değişmesi, yeniliğe ve gelişime açık olması, öğrenilebilir ve öğretilabilir olması değerlerin ortak özellikleridir. Bununla beraber toplumda meydana gelecek olan değişimlerle beraber değer yargılarının da değişebileceği ve değerlerin ideolojik olduğu unutulmamalıdır. Toplumların gelişimlerini sürdürerek nesiller arasında bağ kurup devamlılığını sağlamak amacıyla “doğru” ve “iyi” olarak kabul ettikleri kendi değerlerini yansıtmaya faaliyetleri ailede başlayarak okulda devam eder. Bu durum değerler eğitiminin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Toplum için önemli olan ve bireylerin tercih etmeleri gereken standartların öğretilmesi anlamına gelen değerler eğitimi, okullarda eğitim programlarının yanı sıra farklı etkinlik ve faaliyetlerle gerçekleştirilmektedir. Çocuğun değerleri içselleştirebilmesi ve öğrenmesini sağlayan önemli unsurlardan biri de çocukların dünyasına hitap eden ve eğitimin bir parçası olan hikâye kitaplarıdır. Hikâyede öğrencinin karşısına çıkan olayları ve değerleri sorgulayarak okuma edimi sonucunda vardığı anlam onda yeni yaşantılar oluşturmıştır. Öğrencinin okuyarak elde ettiği bu bilgiler ona deneyim sunarak farklı bakış açıları kazandıracaktır. Okur merkezli bir kuram olan alımlama estetiğine göre her okuma farklı bir alımlama olduğundan okurun farklı zamanlarda farklı alımlamalar yapabileceği ve bu durumun onun alımlamasını etkileyeceği unutulmamalıdır.

Bu araştırmada Kemalettin Tuğcu’nun beş hikâye kitabını (*Bizim Mahallenin Çocukları*; (BMÇ), *Eskici Baba*; (EB), *Köydeki Evimiz*; (KE), *Köye Gelen Yabancı*; (KGY), *Oyuncakçı Dede*; (OD) okuyan öğrencilerin alımlama anketine verdikleri cevaplar değerlerin alımlanması bakımından incelenmiştir. Bu süreçte ilk olarak öğrencilerin yazılı cevaplarından yola çıkarak kategoriler oluşturulmuş, ardından bu kategoriler sırasıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; Kemalettin Tuğcu’nun beş hikâye kitabında kırk değer başlığının alımlandığı tespit edilmiştir. Bu değerler şunlardır: *Adaletli olma, iyi huylu olmak, açıklık (net), kıymet bilmek, aile birliğine önem verme, merhamet, barış, misafirperverlik, birlik beraberlik, nasihat, cömertlik, olgunluk, çalışkanlık, önemseme, çevreyi koruma, paylaşma, dayanışma, sağlıklı olmaya önem vermek, dostluk, sabır, duyarlılık, saygı, dürüstlük, sevgi, empati, sorumluluk, farkındalık, şeffaflık, fedakârlık, tarih ve kültürüne sahip çıkma, güvenilir olmak, tutumluluk, helal kazanç, vatan sevgisi, hoşgörü, vefa, iyilik yapmak, yardımseverlik, iyi niyetli olmak, yeniliklere açık olmak*. Nitekim yazarın hikâyelerinde bilimsellik, saygı, adalet, sevgi, vatan sevgisi, yardımlaşma, aile birliğine önem verme gibi toplumda iyi insan olmanın gerektirdiği vasıfları bünyesinde toplayan değerlere yer verdiği görülmektedir. Değerler eğitimi açısından Kemalettin Tuğcu, kitapları ile çocukların iyi bireyler olarak hayata hazırlanmalarını hedeflemiştir. Yaşadığı dönemin sosyo kültürel özelliklerini eserlerine taşıyan yazarın birçok hikâyesinde yoksulluk teması görülmektedir. Elde edilen bulgu ve bilgilerden hareketle yazarın hikâyelerinin çocukların psikolojik yapılarını olumsuz etkileme durumunun da muhtemel olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın ortaya koyduğu bir diğer önemli sonuç ise çocuk edebiyatı ürünlerinden olan hikâyelerin çocuğun içinde bulunduğu toplumun değer anlayışını, değerlerini ve kültür kodlarını tanımasına olanak sağlama işlevini yerine getirmede önemli bir yere sahip olduğunun görülmesidir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler deneyim ve beklenti ufuklarını etkin olarak kullanıp harekete geçirmişlerdir. Hikâyelerin genel olarak değer eğitimi amacıyla yazıldığı yönünde alımlama gerçekleştirmişlerdir. Bu sonuç; Iser (1980, s. 76) ve Jauss'un (1982, s.47) deneyim ve beklenti ufkunun alımlama sürecinde okuyucu tarafından etkin kullanıldığı görüşleriyle örtüşmektedir. Öğrencilerden bazıları (KGY, KE, EB, O ve BMÇ) hikâyelerinde farklı tahminlerde bulunmuşlardır. Bu sonuç, yordama kategorisi kapsamında öğrenci cevaplarının özelliği bakımından Çelik (2016), Tüzel ve Kurudayıoğlu (2013) ile Many ve Wiseman'ın (1992) beklenti ufku tespitleriyle örtüşmektedir.

Araştırmada yordama kategorisine ilişkin veriler incelenmiştir. Buna göre, öğrencilerin okuma süreci boyunca okudukları hikâyelerle etkileşim içinde olmuşlardır. Söz konusu bulgular, Smith (1992) ve Iser (1978, s. 83) gibi alımlama estetiği kuramcılarının tespitleriyle benzeşmektedir.

Kişisel Hisler kategorisinde öğrenci cevapları analiz edilmiştir. Buna göre, öğrenciler okudukları hikâyeleri anlamlandırırken konuya kendileri de dâhil olmaktadır. Yazarın yorumuna kendi yorumlarını katan öğrencilerin verilmek istenen mesajlara paralel anlam ürettikleri, yazarın beklentilerini yapılandırdıkları, okuma sürecinin merkezinde oldukları görülmektedir. Zihinlerinde oluşturdukları duygu, düşünce ve görüşleri ile Iser'ın (1978, s.56) düşünceleri arasında benzerlik söz konusudur. Kişisel hisler kategorisi altında değerlendirilen yazılı cevaplardan, öğrencilerin hikâyeler ile bütünleştikleri tespit edilmiştir. Etkili okuma, alımlama ve hedeflenen kazanım büyük ölçüde gerçekleşmiş olup; bu durum, okuma sürecinde hikâye ile dengeli bir etkileşim kurmakla yakından ilişkilidir. Elde edilen sonuçlar Iser'ın (1980, s. 52) tespitleriyle paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin anlamlandırma kategorisine ait görüşleri incelenmiştir. Buna göre öğrenciler hikâyelerde verilmek istenen değerleri kavrayabilmişlerdir. Öğrencilerin bu hususta genel olarak Tuğcu'nun çizdiği sınırın dışına çıkmamaları Lehman ve Scharer, (1993), Marak (1994) ve Thomson vd.nin (1987) alımlama çalışmasında elde ettikleri sonuçlarla benzerdir. Ayrıca Eco'nun (2000) görüşleriyle örtüşmektedir (s.22). Yine bu kategori çerçevesinde öğrencilerin hikâyelerdeki boşlukları doldurarak ana fikir ve iletiye ulaştıkları görülmektedir. Öğrencilerin ulaştıkları bu sonuç, alımlama estetiği kuramcılarının Iser'ın (1978, s.42) görüşleriyle örtüşmektedir. Ayrıca öğrencilerin okuma sürecinde anlam oluşturmak suretiyle değerleri tespit ettikleri görülmektedir. Bu sonuç (Çelik, 2016; Landes, 1983; Lehman & Scharer, 1993; Many & Wiseman, 1992; Şimşek, 2015; Thomson, 1987) ile büyük ölçüde benzeşmektedir.

Çağrışım kategorisi sonuçları analiz edilmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin alımlama estetiği kuramı kapsamında Tuğcu'nun hikâyelerindeki değerleri bulundukları çevreleri ve yaşadıkları ülke bağlamında ilişkilendirerek çağrışım kurdukları görülmektedir. Öğrenciler hikâyelerde anlatılanları kendi tecrübelerine yakın buldukları için çağrışımları bu yönde şekillenmektedir. Bu sonuçlar Iser'ın (1978, s.60) okuyucu okuma sürecinde metinden ayrı hareket etmemesi gerekliliği yönündeki fikirleriyle benzerdir. Landes (1983) ile Many ve Wiseman (1992) çalışmalarında öğrencilerin popüler kültür öğelerini yansıtmakta olduğunu tespit etmişlerdir. Tarafımızdan elde edilen çağrışım kategorisine ait bulgular, ilgili araştırmacıların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Yorumlama kategorisine göre, öğrencilerin hikâyelerde bulunan değerlerle sosyal bilgiler dersi öğretim programında bulunan değerler arasındaki yansımayı fark ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin değerleri kazanım haline getirmelerine imkân sağlayan, sorgulayıcı ve onları tekrar değerlendirdikleri bir okuma süreci gerçekleştirdikleri görülmüştür. Ulaşılan bu sonuç, alımlama estetiği kuramcılarının

Iser'in (1978, s. 55) fikirleriyle benzerdir. Diğer yandan öğrencilerin kazanımları Landes (1983) ve Marak'ın (1994) ulaştığı sonuçlarla örtüşmektedir.

Boşluk sezinleme kategorisi sonuçları analiz edilmiştir. Buna göre, öğrenciler okudukları hikâyeleri büyük ölçüde gerçek hayatla örtüştürdükleri için metinlerdeki bilgileri başka kaynaklardan kontrol etme ihtiyacı duymamışlardır. Bu sonuç, alımlama estetiği kuramına boşluk doldurma kavramını kazandıran Iser'in (1978, s. 66) çalışmalarındaki boşluk doldurma ilkeleri ile büyük ölçüde uyumludur.

Teknolojik gelişmeler nedeniyle günümüzde yaşanan teknoloji bağımlılığına karşı durabilmek için, Kemalettin Tuğcu'nun hikâyelerinde bulunan ve günlük hayatın adeta bir parçası haline gelmiş değerlerin öğrencilere kazandırılması yararlı olacaktır. Bu bağlamda yazarın hikâyelerinin okullarda öğretim materyali olarak kullanılması önerilmektedir. Değerlerin kazanım haline getirilebilmesi ve alımlanması için sınıflar arası ödüllü hikâye okuma etkinlikleri düzenlenebilir.

Değerler eğitimi konusunda ailelerin bilinçlenmelerine yönelik birlikte okuma programları düzenlenebilir. Öğrencilerin edebiyat temelli öğrenme kapsamında alımladıkları değerleri günlük hayatlarına uygulayıp uygulamadıklarını araştıran çalışmalar yapılabilir. Ülkemizde alımlama estetiği kuramının tanıtılması ve bu araştırmaya benzer araştırmalar yapılarak sonuçlarının paylaşılması, günümüzde özellikle farklı kitle iletişim araçlarının çocuklar üzerindeki baskısını azaltmak maksadıyla önem arz etmektedir. Alımlama estetiğinin değerlerin öğrencilere aktarımında etkisini incelemek amacıyla farklı disiplinlerde yeni çalışmalar yapılabilir.

5. Kaynakça

- Aydın, M. (2010). *Okulda değerler eğitimi* (5. baskı). Nobel.
- Bahar, M. A. (2020). *Okuma edimi*. Anı.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The qualitative report*, 13(4), 544-559.
- Baz-Bolluk, D., & Gülerer, S. (2023). Hidayet Karakuş'un akıllı tavşanlar adlı öykü kitabının değer eğitimi ve Türkçe öğretimine katkısı. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 6(2), 223-236.
- Boardman, A. (2015). *Aesthetic responses to literature and their effects on student engagement* (Thesis No. 201507) [Doctoral thesis, University Of Minnesota]. University Digital Conservancy. <https://hdl.handle.net/11299/175261>
- Ceylan-Çapar, M., & Ceylan, M. (2022). Durum çalışması ve olgubilim desenlerinin karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 295-312.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative* (4th ed.). Rebooksellers.

- Çelik, K. (2021). *Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında erdemler ve rol model karakterler* (Tez No. 667835) [Yüksek lisans tezi, Siirt Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik, M. (2016). The ethics of reading: Ingarden, Iser, Ricoeur. *Sussex: Phd Philosophy University of Sussex*, 6(3), 21-33.
- Çıplak, S. (2006). *George Eliot'in romanlarının (adam bede, felix holt, the radical, middlemarch ve daniel deronda) okur merkezli eleştiri kuramı bağlamında incelenmesi* (Tez No. 186964) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş çocuk yazını yazın eğitime atılan ilk adım*. Morpa Kültür.
- Dombaycıl, M. A., & Ülger, M. (2015). Eğitimin “değer” sorunu. *Eleştirel Pedagoji Dosya*, (40), 79-82. https://elestirelpedagoji.org/wp-content/uploads/2025/04/elestirel_pedagoji_sayi_40.pdf
- Eco, U. (2000). *Açık yapıt* (Çev. Ed. N. Dalay). Can.
- Eryılmaz-Ballı, F., & Kartal, S. (2020). Eğitimin siyasi işlevi; sosyal bilgiler ders kitabı örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 36-49.
- Eysenbach, G., & Köhler, C. (2002). How do consumers search for and appraise health information on the world wide web? Qualitative study using focus groups, usability tests, and in-depth interviews. *Bmj*, 324(7337), 573-577. <https://doi.org/10.1136/bmj.324.737.573>
- Göktürk, A. (2016). *Okuma uğraşı*. Yapı Kredi.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. (1994). Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of Qualitative Research*, 2(105), 163-194.
- Gutek, G. (2014). *Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar* (Çev. Ed. N. Kale). Ütopya.
- Gülüm, K., & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (örnek bir çalışma). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 112-127.
- Gümüş, S. (2017). *Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanlarının analizi*. (Tez No. 469613) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. Ötüken.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar* (2. baskı). Ötüken.
- Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: Değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 4-10.
- Ilgar, Z. (1996). *Denetim odağının değer sistemleri ahlaki gelişim düzeyi ve öz ahlaki değerlendirme üzerindeki etkileri*. Kriter.
- Iser, W. (1978). *The act of reading: a theory of aesthetic response*. The John Hophins University.
- Jauss, H. (1982). *Literary history as a challenge to literary theory*. University of Minnesota.
- Kaymakcan, R., & Meydan, H. (2014). *Ahlâk ve değerler eğitimi*. Dem.
- Kılıç, B. S., & Yılmaz, O. (2018). Fakir Baykurt'un masallarında değer eğitimi ve masalların Türkçe eğitimine katkısı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(2), 1104-1125.
- Kitzinger, J. (1995). Qualitative research: Introducing focus groups. *Bmj*, 311(7000), 299-302.
- Kuşuradi, İ. (1967). *Nietzsche ve insan*. Yankı.

- Kwale, S. (1994). *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. Sage.
- Landes, S. (1983). *Teaching literary criticism in the elementary grades. a symposium children and their literature a readings book west lafayette*. Chla.
- Lehman, B.,& Scharer, P. (1993). Children and adults reading children's literature. *Acomparison of Responses. Paper Presented At The Annual Meeting Of The National Reading Conference*. [Conference presentation]. Charleston. Retrieved April 2020, from <https://eric.ed.gov/?id=Ed373304>
- Many, J.,& Wiesman, J. (1992). The effect of teaching approach on third-grade students' response to literature. *Journal of Reading Behavior*, 24(3), 265.
- Marak, G. (1994). Children's interpretation of fictional characters' thinking. *On Snufkin's Spring Tune And A Bear of Very Little Brains*, 12(3), 114.
- MEB. (2023). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*.
- Merriam, S. B.,& Grenier, R. (2019). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. Jossey-Bass.
- Miles, M. B.,& Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. Sage.
- Mızıkacı, F. (2015). Değerler eğitimi ve eğitim programları. *Eleştirel Pedagoji Dosya*, (40), 38-41. https://elestirelpedagoji.org/wp-content/uploads/2025/04/elestirel_pedagoji_sayi_40.pdf
- Navruz, C. (2024). *Kemalettin Tuğcu'nun hikayelerinde yeralan değerlerin alımlama estetiği kuramına göre incelenmesi* (Tez No. 858996) [Doktora tezi, Binali Yıldırım Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Neuman, W. L.,& Robson, K. (2014). *Basics of social research*. Pearson.
- Onarıcıoğlu, A. S. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin öyküleyici metinlere ilişkin tepkilerinin alımlama estetiği kuramı açısından incelenmesi* (Tez No. 659914) [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özbek, Y. (2013). *Postmodernizm ve alımlama estetiği*. Çizgi.
- Öztok, Ö. (2010). *Behçet Necatigil'in şiirlerini alımlama estetiğine göre inceleme denemesi* (Tez No. 265692) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Schwartz, S.,& Bilsky, W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, (53), 550-562.
- Silverman, D. (2016). *Qualitative research*. Sage.
- Smith, M. (1992). *Submission versus control in literary transactions*. Ablex.
- Şimşek, Ş. (2005). *Kemalettin Tuğcu'nun hayatı ve 50 romanından hareketle çocuk edebiyatımızdaki yeri* (Tez No. 188060) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şimşek, Ş. (2015). Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında değerler eğitimi. *International Journal of Humanities and Education*, 1(1), 79-104.
- Şimşek, Ş. (2018). Kemalettin Tuğcu üzerine. Şirin, M. R. (Ed.), *Kemalettin Tuğcu: çocuklara okumayı sevdiren yazar içinde* (ss. 20-35). İmak.

- Şimşek, T. (2007). *Çocuk edebiyatı* (4. baskı). Suna.
- Şimşek, T., Yalçın, F.,& Yakar, Y. (2011). Çocuk ve edebiyat. *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı* içinde (ss. 11-41). Grafiker.
- Şirin, M. (2021). *Yazarak yaşadım Kemalettin Tuğcu kitabı*. Muhit Kitap.
- Tanç, N. (2013). *Alımlama estetiği ışığında Hüsn ü Aşk'ın tahlil ve tenkidi* (Tez No. 333716) [Doktora tezi, Sıtkı Koçman Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- TDK. (2009). *Türkçe sözlük* (10. baskı). Türk Dil Kurumu.
- Thomson, J. (1987). *Understanding teenager reading. melbourne reading processes and the teaching of literature methuen. Co*.
- Türkyılmaz, M., Can, R.,& Karadeniz, A. (2010). Alımlama estetiği ve okur merkezli yaklaşımın eski edebiyat eğitimine uygulanması. *Ahmet Keleşoğlu Education Faculty*, (29), 153-172. <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/bekirsakir.konyali/139215/OKUR%20MERKEZL%C4%B0.pdf>
- Tüzel, S.,& Kurudayıoğlu, M. (2013). Alımlama estetiği kuramı doğrultusunda okurun beklenti ufğunun tespit edilmesi üzerine uygulamalı bir çalışma. *Mustafa Kemal Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 101-123.
- Ulusoy, K.,& Arslan, A. (2014). *Değerli bir kavram olarak "değer ve değerler eğitimi". farklı yönleriyle değerler eğitimi*. Pegem.
- Yaman, E. (2016). *Değerler eğitimi- eğitimde yeni ufuklar* (4. baskı). Akçağ.
- Yıldırım, A.,& Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yıldırım, Y. (2022). Türk milli kültüründe değerler ve değerler eğitimi. *Sakarya Üniversitesi Türk Akademi Dergisi*, 1(1), 15-27.
- Yüce, S. (2016). Edebiyatta gerçekçilik ve alımlama. *Söylem Filoloji Dergisi*, 1(2), 105-117.